

อาณาบริเวณศึกษาของประเทศรายได้ปานกลาง

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาฉบับพิเศษนี้รวบรวมบทความจากการประชุมวิชาการระดับชาติญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยครั้งที่ 10 โดยบทความทั้งหมดได้ผ่านกระบวนการ peer review ตามมาตรฐานวารสารฯ และ TCI

ด้วยเหตุที่บทความทั้งหมดมาจากการประชุมวิชาการฯ ประจำปีของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทยนอกจากองค์ความรู้ทางวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาแล้ว บทความในฉบับพิเศษนี้ยังสะท้อนภาพแวดวงญี่ปุ่นศึกษาในไทยบางด้านด้วย

หากนับ “ญี่ปุ่นศึกษา” เป็นอาณาบริเวณศึกษาที่รัฐบาลประเทศมหาอำนาจนิยมสนับสนุนริเริ่มดำเนินการทำความเข้าใจเหล่าประเทศเป้าหมายเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของตน “ญี่ปุ่นศึกษา” ของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาฯ ก็เป็นอาณาบริเวณศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างออกไปอย่างน้อย 3 ประการ

ประการแรก เป็นอาณาบริเวณศึกษาที่ดำเนินการโดยประเทศที่มีใช้ประเทศมหาอำนาจ

ประการที่สอง เป็นอาณาบริเวณศึกษาที่ดำเนินการโดยองค์กรวิชาการเอกชน มีใช้หน่วยงานของรัฐแต่ได้รับการสนับสนุนทุนดำเนินงานจากประเทศที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาคือญี่ปุ่นเดชะของญี่ปุ่น

ประการที่สาม เป็นอาณาบริเวณศึกษาที่มีได้จำกัดเฉพาะ “ผู้เชี่ยวชาญ”

ความแตกต่างประการแรกและประการที่สองส่งผลต่อกิจกรรมอาณาบริเวณศึกษาเรื่องญี่ปุ่นในไทย กล่าวคือความจำกัดจำเขี่ยด้านงบประมาณและกรอบการใช้งบประมาณที่กำหนดโดยหน่วยงานผู้ให้ทุนทำให้อาณาบริเวณศึกษาในรูปแบบนี้ไม่สามารถลงทุนศึกษาค้นคว้าลงลึกหรือมีกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริม

การศึกษาญี่ปุ่นอย่างจริงจังในระยะยาวได้มานานักเพราะติดขัดเงื่อนไขอุปสรรคทั้งของไทยและญี่ปุ่น เป็นต้นว่า ไทยขาดแคลน “นักวิชาการอาณานิคมศึกษา” เพราะรัฐบาลไทยไม่ได้ลงทุนสนับสนุนทั้งโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนเฉพาะหน้าที่จำเป็นต่องานประเภทนี้ ในขณะที่หน่วยงานผู้ให้ทุนของญี่ปุ่นเองก็มีรูปแบบการสนับสนุนที่ชัดเจนตายตัวด้านประเภทกิจกรรมและกรอบงบประมาณ ในส่วนความแตกต่างประการที่สามส่งผลให้ “ญี่ปุ่นศึกษา” ของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาฯ เป็นสนามทดลองบ่มเพาะผู้สนใจเรื่องญี่ปุ่นโดยไม่จำเป็นต้องเป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” แน่นนอนว่าจุดที่ต้องใส่ใจคือปัญหาคุณภาพทางวิชาการ แต่ข้อเด่นคือผลงานของ “หน้าใหม่” มักมีแนวโน้มที่เปิดมุมมองและประเด็นแปลกใหม่ไปจากธรรมเนียมทั่วไปหรือกรอบการศึกษาที่ถูกตีเส้นไว้โดยสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่ผู้ถูกตีเส้นรู้ตัวและไม่รู้ตัว

อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่เรียกร้องความเข้มข้นทางวิชาการ แวดวงญี่ปุ่นศึกษาก็มิได้รังมืออาชีพที่ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของแวดวงญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยอย่างสมอตันเสมอไปตลอดมา

ความแตกต่างเหล่านี้จะส่งผลให้ญี่ปุ่นศึกษาในไทยยุคโลกาภิวัตน์มีเส้นทางที่ไม่ราบเรียบบ้างแต่ก็ได้หมายความว่าเส้นทางที่ไม่ราบเรียบนี้จะส่งผลด้านลบเสมอไปในหลายครั้งเงื่อนไขที่ไม่เอื้ออำนวยก็เป็นแรงกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ทำลาย

17 บทความในวารสารฯ ฉบับพิเศษนี้อาจไม่ได้เป็นผลงานของ “ผู้เชี่ยวชาญ” ด้านญี่ปุ่นศึกษาทั้งหมด แต่คงจะไม่ผิดจากความเป็นจริงนัก หากจะกล่าวว่าเป็นผลงานของ “นักสำรวจ” ที่มีส่วนร่วมในการถากถางเส้นทางญี่ปุ่นศึกษาในไทยให้กว้างไกลออกไปจากจุดที่เคยเป็น

เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ
บรรณาธิการ
มิถุนายน 2560